

Trafikutskottets yttrande 2022/23:TU2y

Genomförande av tillgänglighetsdirektivet

Till socialutskottet

Socialutskottet beslutade den 9 februari 2023 att ge bl.a. trafikutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2022/23:42 Genomförande av tillgänglighetsdirektivet och de följdmotioner som väckts med anledning av propositionen. Trafikutskottet yttrar sig i de delar som rör nödkommunikation till larmnumret 112 och tillgången till vissa tjänster som digital autentisering.

Trafikutskottet understryker i yttrandet vikten av att främja digital delaktighet, inte minst för personer med funktionsnedsättning, liksom vikten av en väl fungerande och tillgänglig alarmeringstjänst. Trafikutskottet anser att socialutskottet bör avstyrka motionsförslagen i berörda delar.

I yttrandet finns två avvikande meningar (V, C, MP).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen föreslås en ny lag om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (tillgänglighetsdirektivet). Direktivet innehåller krav för att göra det digitala samhället tillgängligt för alla. Direktivet föreskriver också krav på tillgänglighet för mottagande av nödkommunikation till larmnumret 112. Syftet med direktivet är att skapa en europeisk standard för tillgänglighet och därigenom undanröja hinder på den inre marknaden.

Den föreslagna nya lagen innebär att vissa produkter och tjänster endast får släppas ut på marknaden respektive tillhandahållas om de

1. uppfyller krav på tillgänglighet när det gäller information, användargränssnitt eller funktionell utformning
2. uppfyller krav på tillgänglighet enligt direkt tillämpliga rättsakter som har meddelats med stöd av tillgänglighetsdirektivet
3. i övrigt uppfyller vissa formella krav enligt den nya lagen eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

De produkter som omfattas är datormaskinvarusystem med generella användningsområden, terminalutrustning med interaktiv datorkapacitet som används vid elektronisk kommunikation eller för åtkomst till audiovisuella medietjänster, läsplattor och självbetjäningsautomater. De tjänster som omfattas är tjänster som tillhandahålls konsumenterna och avser elektroniska kommunikationstjänster, e-handelstjänster, banktjänster, e-böcker, tjänster som ger åtkomst till audiovisuella medietjänster samt vissa passagerartransporttjänster.

Lagen innehåller också bestämmelser om CE-märkning, marknadskontroll och tillsyn.

Regeringen framför i propositionen att kraven i tillgänglighetsdirektivet när det gäller tillgänglighet till nödkommunikation för personer med funktionsnedsättning bör tillgodoses inom ramen för avtalsskrivning mellan staten och SOS Alarm Sverige AB.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 28 juni 2025.

Motionerna

Fyra följdmotioner har lämnats in med anledning av regeringens proposition. Tre av dessa innehåller yrkanden som rör trafikutskottets beredningsområde.

I kommittémotionerna 2022/23:2314 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2 i denna del, 2022/23:2317 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkandena 3 i

denna del och 4 samt 2022/23:2319 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 i denna del anför att samtliga tillgänglighetskrav som finns i direktivet eller dess bilagor bör införlivas i lagtexten. Motionärerna invänder bl.a. mot att delar av bestämmelserna i tillgänglighetsdirektivet avseende nödkommunikation till det gemensamma europeiska larmnumret 112 inte har tagits in i den föreslagna lagen. Motionärerna anser inte att det räcker med att hänvisa till nuvarande lösning som regleras genom ett avtal mellan staten och SOS Alarm.

I motion 2022/23:2317 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 5 anför vidare att lagen bör omfatta en faktisk tillgång till digitala tjänster, såsom banktjänster, digital signering och digital identifiering. Motionärerna pekar på att personer med funktionsnedsättning som är beroende av personlig assistans eller god man nekas tillgång till dessa tjänster.

Utskottets ställningstagande

Inledande kommentarer

Trafikutskottet vill inledningsvis understryka vikten av att främja digital delaktighet, inte minst för personer med funktionsnedsättning. Bristande tillgänglighet är enligt utskottets mening en form av diskriminering och utskottet ser därför positivt på tillgänglighetsdirektivets krav som till betydande del rör digital tillgänglighet för ett stort antal produkter och tjänster. Den föreslagna nya lagen kommer att göra det enklare att tillgodogöra sig olika former av digitala tjänster och produkter, inte minst för personer med funktionsnedsättning. Lagen kan således enligt utskottets mening komma att få positiva sociala effekter eftersom fler kan inkluderas i det digitala samhället.

Tillgänglighet till nödkommunikation

Mot bakgrund av motionsförslagen om de krav i tillgänglighetsdirektivet som ställs på tillgänglighet till nödkommunikation för personer med funktionsnedsättning vill utskottet inledningsvis understryka att en väl fungerande och tillgänglig alarmeringstjänst är av mycket stor betydelse för enskildas säkerhet och trygghet. Av nuvarande avtal (alarmeringsavtalet) mellan staten och SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm) följer att SOS Alarm ska ansvara för det nationella nödnumret 112 och att funktionen 112 kan ta emot nödkommunikation via sms från personer med funktionsnedsättning i fråga om tal eller hörsel, eller andra motsvarande totalkonversationstjänster förutsatt att förregistrering har skett. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är tillsynsmyndighet och bedriver tillsyn över att SOS Alarm uppfyller avtalsvillkoren. Utskottet vill framhålla att detta även inbegriper villkoret om tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Utskottet vill också påminna om att skyldigheten att säkerställa tillträdet till alarmeringstjänster via nödkommunikation följer av direktiv 2018/1971 om

inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation (kodexen) som genomfördes genom den nya lagstiftning om elektronisk kommunikation som trädde i kraft i juni 2022 (prop. 2021/22:136, bet. 2021/22:TU17, rskr. 2021/22:302). Härvid ersattes bl.a. det tidigare gällande begreppet nödsamtal med det vidare begreppet nödkommunikation som omfattar även andra typer av tjänster än röstsamtal, t.ex. sms, meddelandehantering eller video. Av den bakomliggande kodexen (artikel 109.5) framgår uttryckligen att slutanvändare med funktionsnedsättning ska ha samma tillträde till alarmeringstjänster via nödkommunikation som övriga slutanvändare.

Utskottet konstaterar att det av artikel 4.8 i tillgänglighetsdirektivet följer att medlemsstaterna ska säkerställa att mottagande av nödkommunikation till larmnumret 112, genom den lämpligaste alarmeringscentralen, ska uppfylla de särskilda tillgänglighetskrav som anges i en bilaga till direktivet på det sätt som passar den nationella organisationen av larmsystem. Regeringen framför i proposition 2022/23:42 att det nuvarande alarmeringsavtalet inte uppfyller tillgänglighetsdirektivets krav på att samtal och sms ska kunna tas emot utan förhandsregistrering. Regeringen konstaterar samtidigt att det i Sverige finns en fungerande ordning för nödkommunikation genom en avtalslösning och att det dessutom finns en utsedd tillsynsmyndighet som det är möjligt för enskilda att framställa klagomål till. Enligt regeringen kan därför berörd artikel i tillgänglighetsdirektivet genomföras i denna del genom att avtalet mellan staten och SOS Alarm omförhandlas så att tjänsterna ska uppfylla tillgänglighetsdirektivets krav. Utskottet delar regeringens bedömning och anser därmed att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2022/23:2314 (V) yrkande 2 (i denna del), 2022/23:2317 (C) yrkandena 3 (i denna del) och 4 samt 2022/23:2319 (MP) yrkande 2 (i denna del).

Tillgång till vissa tjänster såsom digital autentisering

Motion 2022/23:2317 (C) yrkande 5 lyfter frågan om tillgång till digitala tjänster såsom banktjänster, digital signering och digital identifiering. Utskottet vill mot denna bakgrund understryka att frågan om digital autentisering är av samhällskritisk betydelse. Säkra och tillförlitliga elektroniska legitimationstjänster som är enkla att använda är av stor vikt, inte minst för personer med funktionsnedsättning.

Utskottet är därför positivt till att många insatser genomförts inom området. Här kan t.ex. nämnas att Myndigheten för digital förvaltning (Digg) i januari 2023 lämnade förslag till framtagande och drift av en statlig e-legitimation (En säker och tillgänglig statlig e-legitimation). Vidare beslutade regeringen i december 2022 att tillsätta en utredning om säker och tillgänglig digital identitet (dir. 2022:142). En särskild utredare ska utreda och lämna förslag om hur staten kan utfärda en e-legitimation på högsta tillitsnivå. Av kommittédirektivet framgår att en ny utredning också bör analysera hur en e-legitimation kan utformas så att så många som möjligt kan få tillgång till den. Grupper som särskilt bör beaktas när förslagen utformas är bl.a. äldre och

personer med funktionsnedsättning. Uppdraget ska delredovisas senast den 16 oktober 2023 och slutredovisas senast den 31 maj 2024. Utskottet bedömer således att frågan om digital autentisering är väl uppmärksammas. Utskottet förutsätter likaså att regeringen och ansvariga myndigheter vidtar de åtgärder som behövs för att främja den digitala delaktigheten i samhället. Utskottet föreslår därmed att socialutskottet avstyrker motion 2022/23:2317 (C) yrkande 5.

Stockholm den 21 februari 2023

På trafikutskottets vägnar

Ulrika Heie

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulrika Heie (C), Thomas Morell (SD), Gunilla Svantorp (S), Maria Stockhaus (M), Mattias Ottosson (S), Jimmy Ståhl (SD), Åsa Karlsson (S), Sten Bergheden (M), Kadir Kasirga (S), Helena Gellerman (L), Carina Ödebrink (S), Linda W Snecker (V), Magnus Oscarsson (KD), Oskar Svärd (M), Daniel Helldén (MP), Johanna Rantsi (M) och Johanna Hornberger (M).

Avvikande meningar

1. Tillgänglighet till nödkommunikation (V, C, MP)

Ulrika Heie (C), Linda W Snecker (V) och Daniel Helldén (MP) anför:

Vi kan tyvärr konstatera att det finns flera artiklar i tillgänglighetsdirektivet som saknar motsvarighet i regeringens föreslagna nya lag, t.ex. i fråga om kraven på tillgänglighet till nödkommunikation till det gemensamma europeiska larmnumret 112. Regeringen hänvisar i propositionen till att kraven i direktivet på tillgänglighet till nödkommunikation för personer med funktionsnedsättning bör tillgodoses inom ramen för avtalsskrivning mellan staten och SOS Alarm Sverige AB. Vi anser inte att detta är tillräckligt. Denna del av direktivet bör i stället finnas med uttryckligen i svensk författning om lagstiftningen ska vara robust över tid. Därmed föreslår vi att socialutskottet tillstyrker motionerna 2022/23:2314 (V) yrkande 2 (i denna del), 2022/23:2317 (C) yrkandena 3 (i denna del) och 4 samt 2022/23:2319 (MP) yrkande 2 (i denna del).

2. Tillgång till vissa tjänster såsom digital autentisering (C)

Ulrika Heie (C) anför:

Samhället ska vara tillgängligt för alla och en funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder för människor i vardagen. Av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning följer att effektiva och ändamålsenliga åtgärder ska vidtas för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att fullt åtnjuta rätten att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och deras fulla inkludering och deltagande i samhället. Jag vill i detta sammanhang uppmärksamma problemet med att personer med funktionsnedsättning som är beroende av personlig assistans eller god man nekas tillgång till olika typer av digitala tjänster, såsom banktjänster, digital signering och digital identifiering, på grund av krav på att man själv ska kunna sköta det praktiska och t.ex. inte sköta sina bankärenden med hjälp av personlig assistans eller god man. Detta innebär en indirekt diskriminering som gör att full tillgänglighet inte kan uppnås. Jag anser därför att den nya lagen även bör omfatta möjligheten att få faktisk tillgång till digitala tjänster såsom banktjänster, digital signering och digital identifiering. Därmed anser jag att socialutskottet bör tillstyrka motion 2022/23:2317 (C) yrkande 5.